

Joanna Wyzlic

Anno, O.M., vermehrt die den Oeselern von seinem Vorgänger Andreas erthilten Rechte, den 27. August 1255 : Anno, Mistrz Zakonu, pomnaża Ozylijczykom przez swojego następcę Andrzeja [von Felben] przyznane prawa, 27. sierpnia 1255 roku

---

Meritum 4, 185-188

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**ANNO, O.M., VERMEHRT DIE DEN OESELERN VON
SEINEM VORGÄNGER ANDREAS ERTHILTEN RECHTE,
DEN 27. AUGUST 1255¹. (Anno², Mistrz Zakonu, pomnaża
Ozylijczykom przez swojego następcę Andrzeja [von Felben]
przyznane prawa, 27. sierpnia 1255 roku)**

Tłumaczenie i opatrzenie przypisami Joanna Wyzlic

Frater Anno, magister fratrum domus s. Mariae Theuton. in Livonia, omnibus, praesentes litteras visuris, salutem in Domino Iesu Christo. Cum Divina dispensatione ac praeordinatione Osiliani apostatae ad gremium matris ecclesiae, a qua exciderant, redierunt, expedit eos uberibus multimodae consolationis quasi modo genitos refoveri, ne sub tam gravi onere, alligato ex nostra crudelitate, materia malignandi eis quadammodo tribuatur. Unde allective ad cultum fidei volentes eos pertractare, quaedam iura inferius notata addidimus ad iura eis data post apostasiam a magistro Andrea domus s. Mariae Theut. in Riga nostro praedecessore.

Brat Anno, przełożony braci domu niemieckiego zakonu świętej Maryi w Inflantach, wszystkich tych, którzy obecne listy będą widzieli, zbawienie w Panu Jezusie Chrystusie. Z Bożą dyspensą i zarządzeniem Ozylijscy odstępcy na łono matki kościoła, z którego zniknęli, powrócili, uwalnia tych źródła rozmaitej pociechy jakby nowo narodzonych, [aby] być pokrzepionymi, nie zaiste pod tak ciężkim ciężarem zobowiązanymi przez nasze okrucieństwo, sprawa wyrządzenia szkód im niejako będzie przypisana. Dlatego zachęcenie na kult wiary, chcąc ich nawrócić, pewne prawa niżej określone uzupełniłiśmy do praw im danych po apostazji przez naszego poprzednika mistrza Andrzeja domu niemieckiego świętej Maryi w Rydze

¹ *Liv-, Esth-, und Curländisches Urkundenbuch*, hrsg. F. G. Bunge, Bd. I, Reval 1853, 321 vgl., s. 80–81, Nr. CCLXXXV, s. 369–371.

² Anno von Sangerhausen – krajowy mistrz inflancki w latach 1254–1256, *Inflanty w średniowieczu. Władztwa zakonu krzyżackiego i biskupów*, pod red. M. Biskup, Toruń 2002, s.109.

Isti autem articuli iuris sunt adiecti: Primum est, quod nullam facient emendam de damnis, datis tempore apostasiae et antea, homicidio duntaxat except. Secundum est, ut nulla inter eos vacare possit haereditas ad usum domini terrae, quam diu aliquis reperitur, qui in sua parentela ꝑcipiam(?) et emendam homicidii noscitur persolvisse. Tertium est, si aliquem a terra Osiliensi secundum eorum consuetudinem eliminari contigit pro peccato contra naturam commisso, haeredes ipsius suam obtineant haereditatem, consensu terrae domini impetrato.

Otóż temu artykuły prawa są dodane: Po pierwsze, że żadna nie będzie płacona emenda³ przy sposobności apostazji i wcześniej, tylko z wyjątkiem morderstwa. Po drugie żadna własność dziedziczna wśród nich nie może być wolna do użytku pana ziemi, dopóki ktoś zostanie znaleziony, ktokolwiek wśród swoich krewnych i jest wiadome że emendę za zabójstwo spłacił. Po trzecie, jeśli zdarzyło się, że kogoś z ziemi Ozylijskiej według ich zwyczaju usunięto za grzech wbrew naturze⁴ popełniony, spadkobiercy tego jego spadek otrzymają, za zgodą uzyskaną od pana ziemi.

Quartum est, ut a nullo requiratur haereditas servorum in terra eorum, quae vacabat ante tempus apostasiae. Quintum, ut si aliquem suadente diabolo contingat, se ipsum iugulare ad mortem, a nullo puniatur excessus talis nisi per aliquem hoc fuerit procuratum. Sextus est articulus, in quem seniores terrae in nostra praesentia pro tota terra consenserunt, ut si aliquis proximum suum occidit hac ratione, ut suam possideat haereditatem, ius suum, quod in ea habuit, devolvatur ad dominum terrae et insuper dabit domino emendam integram, quae de homicidio consuevit dari in illa terra.

Po czwarte, że przez nikogo nie byłyby wymagany spadek niewolników w ich ziemi, którzy byli wolni przed czasem apostazji. Po piąte, że jeżeli skuszony wejdzie w kontakt z diabłem, popełni samobójstwo, taka śmierć nie zostanie ukarana, chyba że przez kogoś to byłoby sprawione. Szósty jest artykuł, w którym starszyzna w naszej obecności dla całej ziemi zgodziła się, że jeśli ktoś zabił krewnego swojego z tej przyczyny, że jego spadek wziął w posiadanie, prawo jego, które w nim posiadał, byłoby przeniesione na pana ziemi,

³ Kara, zadośćuczynienie, nawiązka, szerzej F. Neumann, *Öffentliche Sünder in der Kirche des späten Mittelalters. Verfahren, Sanktionen, Rituale*, Köln–Weimar–Wien 2002, s.76–77.

⁴ Grzech popełniony wbrew porządkowi odwiecznie ustalonomu przez Boga; sodomia, kazirodztwo, poligamia, homoseksualizm. – A. Wyrobisz, *Tolerancja, nietolerancja i przesady w Europie średniowiecznej i nowożytnej. Badania nad historią homoseksualizmu, stosunkiem społeczeństwa do homoseksualistów i nad udziałem homoseksualistów w kulturze*, Przegląd Historyczny, t. XCVIII, z. 3, 2007, s. 384.

a ponadto panu będzie płacić całe odszkodowanie, które za morderstwo w owej ziemi zwykle było dawane.

Septimum est de iudicio fratrum nostrorum, quod habent in Osilia, quia discretum non fuerat, quando debeat terminari ac inchoari, ac petiverunt homines nostri, ut vellemus eis terminum assignare, quando nostrum iudicium terminari deberet et inchoari. Nos igitur eorum sedulia precibus incitiati eisdem terminum assignavimus et in hoc una nobiscum voluntate concordarunt, ut a festo b. Michaelis usque ad carniprivium debeat nostrum iudicium perdurare, ita sane, ut si noster advocatus aliqua legitima causa fuerit praepeditus, ut suum negotium ac iudicium complere nequeat, inchoatum neglecti temporis spatium compleat, cum potuerit, iterato; quo termino impleto Osiliani ius suum in iudicio obtinebunt.

Po siódme co do władzy sądowej naszych braci, którą mają w Ozylii, ponieważ określona nie została, kiedy powinna zostać określona i rozpoczęta i starają się nasi ludzie, jak chcieliśmy, im termin określić, kiedy nasza władza sądowa powinna była być określona i rozpoczęta. My zatem ich szczerym prośbom przychylni tym samym termin określiśmy i w tym wspólnie z nami chętnie uzgodnili, że od święta Michała (29 IX) aż do Wielkiego Postu powinna nasza władza sądowa trwać, tak zaiste, żeby jeśli nasz wójt z pewnej prawnej [słusznej] przyczyny byłby odroczone, gdy nie może wypełnić swojego obowiązku i władzy sądowej, wypełniłby rozpoczęty termin zaniebanego czasu, kiedy będzie mógł, ponownie, gdy termin ukończony [wtedy] Ozylijczycy prawo swoje w sądzie będą przestrzegać.

Octavo art. sunt obligati nobis fide data ad expeditiones in hyeme cum equis et cum navibus⁵ in aestate, si hoc a fratribus ab eis fuerit requisitum, et contra omnes violenter ac indebite nos gravare volentes cooperatores nostri pro posse suo existente perpetuo sint parati.

Po ósme są zobowiązani dla nas, wiarą obdarowani, do wypraw w zimie na koniach i na statkach latem, jeśli jest to wymagane od nich przez braci, i pomocnicy nasi wedle swojej rzeczywistej możliwości zawsze byliby gotowi przeciwko wszystkim gwałtownikom nas obciążać chcącym.

Actum praesentibus fratre Theodorico de Velin, fratre Hermanno de Wenden, frat. Georgio de Segewalde, fr. Ludovico de Riga, fr. Heidenrico de Ascherad, fr. Henrico de Goldingen, fr. Bernlhardo de Memelburg commendatoribus; item fr. Everhardo, fr. Emundo, fr. Heinricho Zwewo, fr. Iohanne de Renden

⁵ Naves – zbite z brewion płaskie promy. – H. Łowmiański, *Studia nad dziejami Wielkiego Księstwa Litewskiego*, Poznań 1983 s. 18, przyp. 37.

(Wenden?), fr. Ludovico Balken, fr. Volperto, fr. Hermanno de Silgelhorst, advocatis, et quam pluribus aliis fratribus. Datum in Osilia, praesentibus Ylle, Culle, Enne, Murtedene, Tappete, Valde, Melete, Coke, quam pluribus Osilianis. Anno Domini MCCLV, VI. cal. Septembris, et ut hoc ratum et stabile permaneat, praes.[entem] paginam nostri sigilil et Osillanorom munimento duximus roborandam

Akt obecności komturów brat Dytrych, komtur Felina [1252–1255], brat Hermann, komtur Wenden [Kieś, 1255], brat Georg, komtur Segewoldu [1252–1262], Ludwig, komtur Rygi [1254–258], Heidenrich, komtur Ascheraden [1255], brat Heinrich, komtur Gołdygi [1253–1258], brat Bernhard, komtur Kłajpedy [1254–1258]⁶; również wójtowie: brat Eberhard, wójt Felina [1248–1255], brat Emund, [wójt Jerwen, 1255], brat Heinrich Svevus, [wójt Wenden, 1255], brat Johan Renden (Wenden?), brat Ludwig Balken [wójt w Kurlandii, 1255]⁷ brat Volpert [wójt Kurlandii, 1254–1256], brat Hermann von Segelhorst [wójt Kurlandii, 1255]⁸ i wielu innych braci. Dano w Ozyli, w obecności Ylle, Culle, Enne, Murtedene, Tappete, Valde, Melete, Coke (8 książąt Ozylii) jak i wielu Ozylijczyków. Roku Pańskiego 1255 szóstego dnia przed kalendami [27 VIII] wrześniowymi, i że to ważne i trwałe pozostaje dokument naszą pieczęcią ma być wzmocniony i Ozylijczyków zapewnienie otrzymaliśmy.

⁶ E. V. Saks, *Aesti. An analysis of an ancient European civilization*, Heidelberg 1960, s. 94.

⁷ H. Dequin, *Herkunft und Werdegang von Herman Balk, den ersten Landmeister des Deutschen Ordens in Preussen. Eine genealogisch-personengeschichtliche Untersuchung*, Westerhorn 1996, s. 32.

⁸ Daty urzędowania według *Inflanty w średniowieczu...*, s. 109–121